

Arbetsmarknadsdepartementet

103 33 Stockholm

REMISSVAR (A2022/01534)

En fortsatt stärkt arbetslöshetsförsäkring (Ds 2022:28)

Förslaget i sammandrag

I promemorian lämnas tre lagändringsförslag i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

1. Det föreslås att de tillfälliga lättnaderna i *arbetsvillkoret* och *karensvillkoret* som infördes under pandemin ska gälla tills vidare.
2. Det föreslås att den tillfälliga möjligheten för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från lagens begränsning av företagares möjlighet att få arbetslöshetsersättning vid upprepade uppehåll i näringsverksamheten (femårsregeln) ska gälla tills vidare.

De tillfälliga bestämmelserna ska idag upphöra att gälla från och med den 31 december 2023. Med de föreslagna förändringarna kommer de tillfälliga förändringarna att gälla tills vidare.

Sacos ställningstagande

Saco har beretts möjlighet att lämna synpunkter på förslagen som lämnas i promemorian.

Förslag om permanenta lättnader i arbetsvillkoret:

Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som försäkrar mot inkomstbortfall vid ofrivillig arbetslöshet. Kopplingen till ett arbete är i det här sammanhanget centralt och förutsätter att individen har en förankring på arbetsmarknaden. Syftet med arbetsvillkorets är att säkerställa att endast personer med en viss förankring på arbetsmarknaden beviljas ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

Arbetsvillkoret innebär idag att en person under en ramtid på 12 månader

(huvudregeln)

- ska ha förvärvsarbetat i minst 6 månader och utfört arbete under minst **60 timmar** per kalendermånad.

(alternativregel)

- haft förvärvsarbete i minst **420 timmar** en sammanhängande tid av 6 kalendermånader och utfört arbete under minst **40 timmar** under var och en av dessa månader.

Reduceringen av minsta antal arbetade timmar under en månad innebär därmed att försäkringens roll som omställningsförsäkring försvagas i någon omfattning. Samtidigt innebär reduktionen att fler arbetslösa kommer att kvalificera sig för ersättning från försäkringen, vilket i viss grad ökar den ekonomiska tryggheten bland arbetslösa. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF, Rapport 2022:2) har genomfört konsekvensanalyser av hur lättnaderna i arbetsvillkoret har påverkat andelen ersättningstagare med svagare förankring. Deras analys visar att det har skett ett visst inflöde, men att det i genomsnitt handlar om relativt få individer totalt sett. AEA rapporterar samtidigt att få akademiker är berörda av lättnaderna.

Eftersom syftet med sänkningen av arbetsvillkoret är att öka den ekonomiska tryggheten för personer med svagare förankring på arbetsmarknaden, så borde tim- och behovsanställda få speciell uppmärksamhet. När nu kravet om minst 420 timmar under 6 månader föreslås bli permanent, innebär det i praktiken ett striktare krav på den gruppen, jämfört med huvudalternativet. Att detta förhållande inte motiveras i promemorian är förstås mycket otillfredsställande, speciellt med tanke på att huvud- och alternativregel ställde lika höga krav på antal arbetade timmar innan de tillfälliga lättnaderna infördes. **Saco är därför kritisk** till denna differentiering när vi nu återgår till regler som ska gälla tills vidare.

Saco har sedan länge argumenterat för att arbetslöshetsförsäkringen har brister i täckningsgraden, med ett växande antal underförsäkrade och oförsäkrade bland de arbetslösa. Utredningen om *Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen* (SOU 2020:37) baserad på ett inkomstvillkor i stället för ett arbetsvillkor tillgodoser och förbättrar försäkringen i dessa avseenden. Saco hade därför hellre sett att regeringen skyndsamt starar processen med att reformera arbetslöshetsförsäkringen i linje med utredningens förslag om att ersätta arbetsvillkoret med ett inkomstvillkor. Det är speciellt angeläget att denna process inleds så snart som möjligt eftersom Sveriges a-kassor rapporterar att a-kassorna

behöver upp till 18 månaders förberedelsestid från det att beslut är fattat. Med dessa reservationer **tillstyrker Saco förslaget.**

Förslag om permanenta lättnader i karensvillkoret:

Arbetslöshetsförsäkringen är en veckoförsäkring. Det innebär att ersättningen lämnas per vecka och för högst fem ersättningsdagar i taget vid hel arbetslöshet. Karensvillkoret innebär att dagpenningen betalas ut först efter att den sökande har varit arbetslös ett visst antal dagar. Idag uppgår karensvillkoret till 2 dagar, vilket är en tillfällig reduktion från 6 dagar. Den tillfälliga reduktionen föreslås nu bli permanent.

Syftet med karensvillkoret är att motivera individen att undvika kortvarig arbetslöshet, vilket bidrar till lägre arbetslöshet och lägre kostnader för försäkringen. Karensvillkoret ska också fungera som en självrisk för individen, men påverkar inte det totala antalet ersättningsdagar den arbetslöse har rätt till, vilka följer i direkt anslutning till att karensvillkoret är uppfyllt. Den reducerade fördröjningen från 6 till 2 ersättningsdagar innebär dock inte att den arbetslöse får den första ersättningen snabbare, eftersom arbetslöshetskassorna har en viss handläggningstid innan ersättning kan betalas ut. Ofta tar det mellan 2 och 3 veckor från beslut om ersättning till den första utbetalningen sker. Men detta varierar stort mellan olika a-kassor. A-kassornas handläggningstider tenderar dessutom att vara längre, när arbetslösheten ökar, och behoven blir större. Det finns därför ett behov av att reducera den administrativa bördan för a-kassorna för att på sätt effektivisera handläggningen. Även om ett reducerat karensvillkor inte leder till ökad administrativ börda, så innebär det inte heller till någon lindring i det avseendet. Förhoppningarna som beskrivs i promemorian om att behovet av kompletterande försörjningsstöd i början av arbetslöshetsperioden är därför allt för optimistiska. Däremot kommer givetvis ersättningen vid det första utbetalningstillfället att vara motsvarande 4 ersättningsdagar större. Det kommer att öka konsumtionsmöjligheterna för individen vid det tillfället, vilket ligger i linje med förändringens syfte som just var att öka den disponibla inkomsten för individen under den första månaden av arbetslösheten. Det innebär samtidigt att kostnaderna för försäkringen kommer att öka i motsvarande omfattning. **Saco tillstyrker dock förslaget.**

Förslag om permanent upplysningsbestämmelse

Det finns starka skäl för att ha särskilda regler för företagares arbetslöshet i arbetslöshetsförsäkringen. De begränsningar som finns via den så kallade femårsregeln har motiverats med att lagstiftaren inte vill att försäkringen ska användas som en inkomstutfyllnad för olönsamma företag, eftersom det skulle snedvrída konkurrensförhållanden och motverka arbetslöshetsförsäkringens funktion som en

omställningsförsäkring. Icke livskraftiga företag ska helt enkelt läggas ner och omställning till annan sysselsättning ska ta vid. Men under pandemin uppstod en situation där även livskraftiga företag kunde gå omkull om inte lämpligt stöd gavs till dessa företag. Med anledning av det infördes undantagsregler från femårsregeln men också en tillfällig upplysningsbestämmelse som möjliggör för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från femårsregeln. Syftet var att öka flexibilitet för den sittande regeringen som därmed slipper att gå via riksdagen när behov av undantag från femårsregeln uppstår, vilket medför att undantagen kan införas mer skyndsamt när exceptionella händelser i ekonomin inträffar.

Saco ser inga problem med att låta den tillfälliga upplysningsbestämmelsen gälla tills vidare, så länge inte den ökade flexibiliteten missbrukas. **Däremot är Saco kritisk till** hur undantagsbestämmelserna för femårsregeln är formulerade. De har varit svåra att tillämpa och tagit mycket resurser i anspråk för a-kassorna. Småföretagarnas a-kassa hade en medianväntetid på 10 veckor under 2020 när undantagen infördes. Eftersom syftet med undantagen är att hjälpa företagare under exceptionella tider, krävs regler som är tydliga och som inte ökar den administrativa bördan i någon större omfattning. Det är viktigt speciellt eftersom undantagen leder till en stor inströmning av ansökningar, vilket kunde observeras under pandemin. Antalet beslut om vilande företag ökade kraftigt under mitten av 2020 men har fram till idag åter minskat och ligger på ungefär motsvarande nivåer som före pandemin.

Vi befinner oss därför i ett läge där det kan vara bra att se över hur ändamålsenliga undantagsregler lämpligen ska utformas. Många a-kassor rapporterade att reglerna är svåra att tillämpa med svåra gränsdragningsproblem som följd av otydliga regler. Att se över hur dessa undantagsregler kan formuleras för att underlätta tillämpningen är angeläget.

Sveriges akademikers centralorganisation
Med vänliga hälsningar

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Thomas Andrén
Välfärdsekonom